

Odločno sem protestiral proti temu, opiraje se na zgornje razsodbe ter s tem tudi dosegel uspeh, da sem smel voliti.*)

Iz ust gosp. komisarja sem slišal, da drugod tega nobenemu ne dovolijo. Iz tega sledi, da se še vedno v nekaterih krajih prikrajšuje volilna pravica stalnim učiteljem na večrazrednih ljudskih šolah, smatraje jih za podučitelje. Zadnje kategorije sploh več ni na Kranjskem, (zakon z dné 29. listopada 1890. l. § 1.)

Da bi se pa nobenemu mojih tovarišev kaj takega ne pripetilo, to me je napotilo, da spravim to vprašanje na dan, da se popolnoma dožene in vse take neprijetnosti in rekurzi preprečijo. Vsojam si tedaj slavno naše učiteljsko društvo za Kranjsko opozoriti, oziroma prositi, da nujno vse potrebno vkrene, kar je tudi že obljubilo v 1. št. svojega glasila 1891.

Kaki uspehi se bodo dosegli, o tem nas kmalu obvesti, upam Učit. Tovariš.

Ne dajmo si kratiti svojih pravic, pač pa je tudi naša dolžnost iste z vso odločnostjo zahtevati. Kdor se zave svojih državljanskih dolžnostij, ta je tudi gotovo v svojem stanu na pravem mestu. P.

0 metodi nemškega jezika v slovenski ljudski šoli.

Bolje ko bomo nemški jezik iz naših šol preganjali, bolje moramo njegovo metodo izboljševati.

Ze motto, ki smo ga postavili temu spisu na čelo, utegne čitatelja motiti. Vsaj že na prvi pogled vidi, da smo si sami s svojimi načeli v protislovji, vsaj na videz. Nemščino hočemo še na dalje iz naših slovenskih ljudskih šol preganjati, vendar pa še govoriti o metodi tega jezika ravno v tistih zavodih, iz katerih bi jo radi več ali manj popolnoma iztrebili. Vse to je res. Tuj jezik ne spada v ljudske šole. O tem so si vsi pedagogi edini. Največi pedanti na pedagogičkem polji so celó zoper vsak jezikovni nauk pri otrocih, n. pr. Rousseu ga smatra, da je brez namena. Nemški pedagogi pač priporočujejo marljivo učenje jezika, toda vselej mislijo le na materinščino. Nikdar jim ne pride na misel, da bi že v ljudski šoli zagovarjali in priporočevali učenje tujega, nematerinskega jezika. V dolgi vrsti nemških pedagogov je le izjema šolnik, kateri ne bi se naravnost zoper tako početje oglašal. Še manjše je število tistih, ki nekoliko omenjajo metodo tujega jezika za slučaj, če se ta vendar le še uči. Večjo

*) Tako je prav! Uredn.

odjenljivost kažejo v tem obziru slovanski vzgojni pisatelji. To kaže, da so imeli Slovani od nekdanj več talenta za učenje jezika sosednega naroda, in pa, da so morebiti drugih jezikov bolj potrebovali. Zavoljo tega so na pravem mestu odločili prostor tudi tujemu jeziku. Slavni Komensky meni, da bi bil čas za tako učenje takrat, kedar otrok že dovrši ljudsko šolo in predno stopi v latinske šole, t. j. v 10., 11. ali 12. letu. Še dalje gre v svoji odjenljivosti prvi slovenski pedagog, Ant. Slomšek, ki dovoli nemščini prostor že v ljudski šoli, toda le v tistem smislu, kakor Komensky, kajti pravi: „Nemščina bodi šolske omike navržek.“ S tem je hotel reči: Kedar se je otrok vseh nauk ljudske šole že naučil, naj se vadi še nemščine.

Na podlagi teh veljavnih izrekov, na podlagi šolskega in učnega reda od 20. vel. srpana 1870, ki le o materinskem jeziku določila podaja, ni torej prostora za nemščino ali laščino v slovenskih ljudskih šolah. Zavoljo tega je na Kranjskem in Primorskem (?) v enorazrednicah ni, zavoljo tega je v teh deželah na mnogih dvo- in trirazrednih šolah le neobvezen predmet; baš radi tega preganjajo razni faktorji nemščino še iz slovenskih šol tudi na Štajerskem in Koroškem. To iztirjevanje naj le dalje trpi, to delo smemo tudi slovenski učitelji pospeševati; zato ker pri tem pomagamo izvrševati temeljni § 19. in najvažnejši ukaz naučnega ministerstva, t. j. šolski in učni red. Koliko časa naj se to ne baš prijetno delo vrši? Dokler se nemščina v nobeni slovenski ljudski šoli pri nobenem predmetu kot učni jezik rabila ne bo in dokler se v enorazrednicah slovenskih nobena nemška beseda slišala ne bo. Kot neobligaten učni predmet pa naj nemščina ostane še veliko veliko let v tro- četvero- in peterorazrednih ljudskih šolah po Slovenskem. Nemščina bode imela namreč zmirom toliko važnosti za Slovence, da jej bode še dolgo na teh učilnicah za nekatere učence odločen dostojen prostor, katerega bodo terjali slovenski domoljubi sami za svoje brihtne otroke, če bi tudi šolske gosposke učenje tega predmeta kdaj več ne pospeševale, kar se pa itak ni bati. Kedar se bodo pedagogički nazori torej v tem smislu razbistrili in razjasnili, prepuščeno bode vse učenje tega jezika slovenskim šolnikom, da bodo gledé metode pravo ukrenili. Čas jim ne bode tako velik odmerjen, kajti nemščina bode vendar le navržek ostala. Pred vsem jim bode določiti dobo, s katero bode začeti učenje nematerinskega jezika. V tej zadevi bodo pač učiteljem in šolskim gosposkam vodila nazori slavni pedagogov. Komenskega, ki pred 10., 11., 12. letom tega ne dopušča, smo že omenjali. Poslušajmo še druge veljake: Vsi se pač v tem strinjajo, da se mora otrok prej materinskega jezika naučiti, predno prične s tujščino. Nemški vzgojitelj Waitz n. pr. pravi: „Die erste Bedingung ist die, dass das Kind keine fremde Sprache früher erlerne, als es sich die Muttersprache

nicht allein gedächtnismässig, sondern auch gemüthlich angeeignet hat, d. i. seine Gemüthszustände mit einiger Sicherheit selbständig in ihr auszudrücken vermag.“ Pred vsem kaže torej 4, 5 ali 6 let otroka v materinščini dobro učiti in naučiti v smislu Komenskega, ki pravi, da drug jezik pred materinskim učiti, je toliko, kakor otroka jahati učiti, predno hoditi zna. — Iz tega razvidimo, da se bomo z ozirom na to, da smo do zdaj po nekod z nemščino že v 3., 2. ali celo v 1. šolskem letu začenjali, precej pozno tega predmeta lotili. Zato moramo pa najboljšo metodo zasledovati.

Ako bi otroci brati in pisati ne znali in ako bi jim to v nemščini ne koristilo, začel naj bi učitelj kar po nemško ž njimi govoriti. Vsaj ob jezikovnih mejah delajo Slovenci še dandanašnji enako, ko pošiljajo svoje sinove k nemškim sosedom za par let v službo, da se ondi nemščine privadijo. Pa vsaj je tak način učenja tujih jezikov celo Komensky priporočal. Vjema se pa ta metoda tudi z načeli glavnih pedagogov. N. pr. že Quintilianus je rekel: „Lang und schwierig ist der Weg durch Regeln, kurz und wirksam durch Beispiele“.

Isto misel je izrazil Roger Ascham, rekoč: „Beispiele sind die beste Lehrmethode“, ali Komensky: „Jede Sprache ist mehr durch den Gebrauch zu lernen, als durch Regeln.“ Če se bode učitelj po teh zlatih pravilih ravnal, treba mu bode torej veliko govoriti o uzornih, kratkih nemških stavkih. To metodo mnogi prav toplo priporočajo, in res ni tako, da ne bi se na njo oziralo, kajti še drugi pedagogi jo toplo zagovarjajo. Heusinger pravi: „Jede fremde Sprache können die Kinder durch ungezwungene Übung im Sprechen derselben erlernen“, in zoper pravila, katera pa vendar Wackernagl zagovarja, izražuje se tudi Gräfe z besedami: „der Sprachunterricht in der Volksschule ist um so besser, je weniger Regeln gebraucht werden“.

Iz takih in enakih izrekov učenih mož in iz lastne izkušnje na šolskem polju pride človek do prepričanja, da v ljudski šoli res ni pravo mesto, da bi se razpravljalo veliko slovniških pravil, zlasti na onih šolah ne, katere le malo za višje šole pripravljajo, in tudi na onih ne, kjer se nijeden otrok nemščine ne uči. Kjer je pa nemščina učni predmet, ondi naj se pa vsaj slovenska slovnica marljivo uči; kajti to bodo kaj dobro potrebovali otroci, kedar se bodo učili nemščine, pri katerem predmetu tudi ne priporočujemo, da bi se učilo veliko pravil, marveč le veliko nemških besed in nemških stavkov. Opusté pa naj se zlasti ona pravila, katera se v obeh jezikih enako glase.

Slovniška pravila naj se torej večinoma pri učenju nemškega jezika opusté, in sicer navajajo naj se ne v slovenskem, še manje pa v nemškem jeziku, katerega otroci še ne umó. Uči naj se namreč tuji jezik

kljubo temu, da se otroci že precej od začetka v njem po malem besede in stavke izgovarjati vadijo, vendar le na podlagi materinskega jezika, kakor uči Lindner po Quintilianu, ko pravi: „Es ist eine in unserer pädagogischer Zeit kaum begreifliche Verleugnung des Principis der Naturgemässheit, wenn wir hören, dass der Sprachunterricht nicht auf Grund der Muttersprache ertheilt wird.“

Če se torej po tem, tudi od drugih izkušenih pedagogov potrjenem pravilu ravnamo, nam se pri nemškem poduku nikakor ni treba slovenščine ogibati, skoro da ravno nasprotno delati, t. j. slovenščino pri nemščini marljivo rabiti. Vsako besedo, vsak stavek, ki ga v nemškem povemo, prestaviti ga nam je koj na slovensko. Ali pa misel, katero naj nam učenec v nemščini pove, izraziti je učitelju prej v slovenščini. Od tega pravila smemo le tedaj izjemo narediti, ako govorimo v tujem jeziku o konkretnih predmetih, zlasti o takih stvareh, katere ima otrok pred očmi, n. pr. šolske reči lahko učitelj tudi v nemškem jeziku našteva in opisuje kmalu v početku tega poduka. „O abstraktnih predmetih pa nikakor ne kaže, da bi se učitelj tujega jezika razgovarjal s temi otrokom še malo razumljivimi nematerinskimi besedami“, pravi pedagog Hensinger. Vse drugo je, če učitelj govori o precej znanih rečeh. Že na srednji stopinji nemškega poduka sme učitelj v nemškem jeziku povedati povest, katero so otroci v slovenskem jeziku že slišali ali celó na pamet povedali. Na srednji stopinji tega predmeta smejo otroci tudi to v nemškem jeziku brati in pisati, kar so v slovenskem že tudi enkrat storili. Tako postopanje se bode vjemalo z besedami slavnega Komenskega, ki pravi: „Dies (t. j. učenje tujega jezika) wird sich sehr gut ausführen lassen, wenn die Schüler die Bücher der Volksschule, die ihnen dem Stoffe nach bereits bekannt sind, in derselben neuen Sprache lesen, schreiben, dem Gedächtnisse einprägen.“ (Konec prih.)

Ivan Lapajne.

Národná vzgoja.

(Spisal Jos. Ciperle.)

73.

Jasno vidimo tedaj, koliko nam je vrjeti nemškim knjigam o Rusiji in o Rusih in tudi onim slovenskim spisom o tem predmetu, kojih pisatelji niso bili nikdar v Rusiji, in kojim je ruski jezik španjska vas. Žalibog, da moram tudi jaz trditi, da se v slovenskih spisih zelo laže, in sicer zlobno laže o ruskih odnošajih. A čemur vse to?

Vzrok temu je strah pred panslavizmom. Jako hudo zbolelo bi marsikaterega pisatelja pišočega o Rusih, ako bi se pokazalo s prstom nanj rekoč: „Glejte ga panslavista!“ Oj, tega bi marsikdo kar prenesti